

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 30.6.2026
Dnro VN/13996/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Luonnos Sipoon kunnan lausunnoksi

Kunnanjohtajan ehdotus kunnanhallitukselle
Käsiteltäväksi kunnanhallituksen kokouksessa 24.8.2026

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sipoon kunnan lausunto:

Sipoon kunta pitää esityksen taustalla olevia tavoitteita valtiontalouden tasapainottamisesta ja sopeutumistoimien jatkamisesta ymmärrettävinä ja kannatettavina. Myös pyrkimystä olla tällä esityksellä lisäämättä kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa voidaan pitää perusteltuna.

Tästä huolimatta esitykseen liittyy vakavia ongelmia. Esitys merkitsee tosiasiaissa kuntien valtionosuuksien pysyvää vähentämistä ilman, että kuntien tehtäviä ja velvoitteita samanaikaisesti kevennettäisiin. Kuntien tulee siis huolehtia esimerkiksi peruspalveluiden järjestämisestä, infrastruktuurin ylläpidosta ja muista tehtävistään entiseen tapaan, mutta aiempaa pienemmällä valtionosuusrahoituksella. Kun vielä otetaan huomioon viime aikoina vallinnut ja yhä jatkuva yleinen kustannusten kasvukehitys ja heikko työllisyystilanne, voi esityksen toteuttaminen saattaa varsinkin osan kunnista tukalaan tilanteeseen.

Esityksen nopea toteutusaikataulu vaikeuttaa kuntien edellytyksiä sopeuttaa toimintaansa muuttuvan valtionosuusrahoituksen mukaiseksi. Kun lakisääteisiä tehtäviä ja velvoitteita ei vähennetä, joutuvat kunnat kohdistamaan mahdolliset sopeutustoimet ei-lakisääteisiin palveluihin ja toimintoihin, kuten moniin ennaltaehkäiseviin palveluihin, hyvinvoinnin ja elinkeinojen edistämiseen tai lakisääteisen vähimmäistason ylittävään työllisyyden hoitoon. Erot muun muassa kuntien voimavaroissa, väestökehityksessä, työllisyystilanteessa ja verotuloissa kärjistävät valtionosuusleikkauksen vaikutuksia ja kasvattavat entisestään kuntien välisiä eroja.

Sipoon kunta korostaa, että kuntien mahdollisuudet sopeutua valtionosuusrahoituksen vähenemiseen eroavat toisistaan jopa olennaisesti. Sama asukaskohtainen tai

prosentuaalinen valtionosuusleikkaus voi eri kunnissa johtaa kovin erilaisiin vaikutuksiin. Myös kuntien mahdollisuudet sopeuttaa taloutta ja vaiheistaa sopeutustoimia eri vuosille vaihtelevat. Esimerkiksi kasvavat kunnat, jotka ovat investointien takia velkaantuneet voimakkaasti, eivät kykene sopeuttamaan toimintaansa samalla tavalla ja samanlaisella aikajänteellä kuin kunnat, joissa velkaa on tällä hetkellä vain vähän. Vastaavasti kuntien maantieteellisistä ja väestöllisistä olosuhde-eroista seuraa, että tarjolla olevat mahdollisuudet sopeutukseen palveluverkkojen saneerauksella vaihtelevat merkittävästi.

Suomen perustuslain 121 §:ssä on säädetty kuntien asukkaiden itsehallinnosta, josta eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä on johdettu niin sanottu kunnallinen rahoitusperiaate. Sen mukaan säädettyä kunnille tehtäviä on huolehdittava siitä, että niillä on myös tosiasialliset taloudelliset edellytykset suoriutua velvoitteistaan. Valiokunta on todennut, että valtionosuusjärjestelmän keskeisenä tavoitteena on turvata, että kaikilla kunnilla on olosuhteista ja tulopohjasta riippumatta edellytykset huolehtia erityisesti lakisääteisistä tehtävistään. Edelleen valiokunta on tähdentänyt, että perustuslain turvaama asukkaiden itsehallinto toteutuu kussakin kunnassa erikseen. Rahoitusperiaatteen toteutumista ei tällöin voida tarkastella pelkästään yhteenlasketulla kaikkien kuntien tasolla, vaan tilannetta on arvioitava myös kuntakohtaisesti.

Sipoon kunta pitääkin tärkeänä, että kuntien valtionosuusjärjestelmää kehitetään yksittäisiä, toisiaan peräkkäisesti seuraavia valtionosuusleikkauksia laaja-alaisemmin, pitkäjänteisemmin ja kuntien kohtaamat todelliset olosuhteet huomioon ottaen. Muutosten valmistelussa on kiinnitettävä tähänastista enemmän huomiota kasvavien kuntien haasteisiin, jotka liittyvät esimerkiksi riittävien palveluiden järjestämiseen erityisesti lapsille ja lapsiperheille, maahanmuuttajien ja muiden väestöryhmien työllisyyden edistämiseen ja joukkoliikenteen kehittämiseen.

Valtionosuusjärjestelmä ei toimi yhteiskunnan kokonaisedun kannalta tarkoituksenmukaisesti, jos se ei riittävästi tue palveluiden järjestämistä, rakennetun ja luonnonympäristön laadun parantamista ja yritystoiminnan edellytysten vahvistamista eritoten sellaisissa kunnissa, joissa asukasmäärä kasvaa ja joissa lasten, nuorten ja työikäisten tarpeet ovat suurimmillaan. Olisi vaikeata pitää rahoitusperiaatteen mukaisena tai muutoinkaan oikeudenmukaisena ja perusteltuna tilannetta, jossa valtio vähitellen vetäytyy peruspalveluiden rahoituksesta varsinkin tällaisissa kunnissa.